

Stručni rad

PRIPOVIJEDANJE KOD DJECE S GOVORNIM I JEZIČNIM POREMEĆAJIMA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Tamara Sevšek, magistra logopedije i surdopedagogije
Osnovna škola Ljudevita Pivka, Ptuj, Slovenija

Sažetak

Pripovijedanje je zahtjevan proces koji zahtijeva od učenika znanje i ovladavanje različitim razinama jezika. Od rane dobi djeca uče pripovijedati; svoj uzor pronalaze u čitanju zajedno sa svojim roditeljima te u njihovom pripovijedanju priča. S godinama, djeca vježbaju svoje vještine pripovijedanja, priče su složenije, duže. Djeca s govornim i jezičnim poremećajima suočavaju se s teškoćama na različitim razinama jezika, što se odražava i na području pripovijedanja. Ovim člankom želim predstaviti nastavnicima karakteristike pripovijedanja učenika s govornim i jezičnim poremećajima te predstaviti savjete za lakši i učinkovitiji rad u razredu.

Ključne riječi: pripovijedanje, jezik, govorni i jezični poremećaj

1. Uvod

Jezična sposobnost pripovijedanja počinje se manifestirati kod djece u razdoblju od godinu dana starosti. Pripovijedanje u tom razdoblju povezano je s njihovim neposrednim okruženjem. Kako starimo, pripovijedanje postaje složenije i apstraktnije. Djeca u dobi od šest godina tako mogu pripovijedati na potpuno strukturiran način, dosežući sam vrh u pripovijedanju s oko deset godina starosti. U osnovnoj školi djeca su stalno izložena pripovijedanju. Tu do izražaja dolaze djeca s govornim i jezičnim poremećajima koja imaju različite probleme s pripovijedanjem, a koji se prilično brzo prepoznaju u razredu.

2. RAZVIJANJE SPOSOBNOSTI PRIPOVIJEDANJA PRIČE

Razvoj jezičnih sposobnosti kod djeteta odvija se od rođenja nadalje. Između tri i četiri godine, nova jezična sposobnost počinje se intenzivno pokazivati kod djece; pripovijedanje priče [9]. Priče djece nakon četvrte godine već su oblikovane kao cjelina, s određenom svrhom ili ciljem. U priči djeca opisuju osobine ljudi, njihove međusobne odnose, motive, osjećaje, a priča se odvija oko glavnog junaka. Važne su i emocije i misli junaka [6]. Djeca u dobi od četiri godine još nisu u mogućnosti postaviti događaje u priču u odgovarajućoj vremenskoj liniji. Djeca u prvoj trijadi škole (prva tri razreda osnovne škole u Sloveniji) u pripovijedanju koriste sve složenije gramatičke strukture, a sposobnosti metajezika sve se više razvijaju [1]. Neka istraživanja stranih autora, McKeougha [7] i Izarda [5], Finea [6], Schultza, Mostowa, Ackermana i Youngstroma (2001.), pokazuju da razvoj sposobnosti pripovijedanja dostignu svoj vrhunac oko desete godine starosti. Paiva Bento i Befi-Lopes (2010.), međutim, napominju da se pripovjedne sposobnosti razvijaju čak i kasnije, tijekom adolescencije i odrasle dobi.

2.1. PRIPOVIJEDANJE U DJECE S GOVORNIM I JEZIČNIM POREMEĆAJIMA

Pripovijedanje svrstavamo u područje jezične pragmatike, odnosno u područje jezične primjene u komunikaciji. Budući da djeca s govornim i jezičnim poremećajima imaju loše jezične vještine, u pripovijedanju se pojavljuju najizraženiji problemi. Mnogi autori su otkrili da djeca s govornim i jezičnim poremećajima imaju poteškoća u pripovijedanju. Grobler [4] je u svom istraživanju utvrdila da osnovnoškolci sa specifičnim jezičnim poremećajem u pripovijedanju postižu lošije rezultate od djece bez jezičnih problema. Broj rečenica koje su djeca s određenim jezičnim poremećajem koristila u pripovijedanju bio je manji. Također su koristili manje složenih rečenica i trebali su mnogo više poticaja za pričanje priča. Ipak, u pripovijedanju su koristili sredstva povezivanja kako bi povezali rečenice i sastavnice jedne s drugima, stvarajući tako kohezivnost pripovijedanja. Njih su koristili na pogrešan način dodavanjem ili ponavljanjem i time su si pomagali da prevladaju prekide u tečnosti pripovijedanja [4].

Botting [3] je u proučavanju narativnih (pripovjednih) sposobnosti usporedila djecu od 7,7 i 8,8 godina s određenim jezičnim poremećajem, djecu s problemima u području pragmatike i djecu bez problema. Djeca su opisivala slike koje je potom analizirala u odnosu na duljinu priče. Otkrila je da obje skupine djece s jezičnim poremećajima pripovijedaju kraće priče. Prema postojećim istraživanjima, može se zaključiti da djecu s govornim i jezičnim poremećajima karakterizira manje

pripovijedanja, teže međusobno povezuju jezične elemente teksta, a njihovo pripovijedanje je manje strukturirano.

2.2. SAVJETI ZA RAD S DJETETOM S GOVORNIM I JEZIČNIM POREMEĆAJIMA U RAZREDU

Autori daju nekoliko savjeta o tome kako raditi s djetetom koje ima govorni i jezični poremećaj. Grobler [4] se prvenstveno usredotočuje na rad nastavnika i pomoć u razredu te savjetuje da se u podučavanju koristi i uključi sljedeće:

- ✓ multisenzorno učenje na način koji kombinira vizualna sredstva s verbalnom porukom;
- ✓ provjeru razumijevanja u stvarnom vremenu putem obnavljanja onoga što je pripovijedano ili parafrazirano;
- ✓ jasan, precizan i sustavan pristup razmjeni znanja i komunikaciji s učenikom;
- ✓ isticanje važnih podataka i ključnih riječi;
- ✓ za zadatke koji su manje strukturirani (slobodno pisanje, sažimanje teksta), ponuditi učenicima mogućnost pomoći s točkama podrške;
- ✓ omogućiti učenicima dodatno vrijeme za provjeru razumijevanja teksta;
- ✓ pojednostavljivanje ili pretvaranje apstraktnog teksta u konkretan tekst;
- ✓ podjela duljih zadataka na kraće;
- ✓ usporiti brzinu kojom se dostavljaju informacije;
- ✓ izbjegavanje zatvorenih pitanja i zadataka esejskog tipa te pružanje većeg broja zadataka višestrukog izbora i zadataka nadopunjavanja;
- ✓ prilagoditi složenost jezika i izbor vokabulara prema razini smetnje učenika.

3. Zaključak

Vještina pripovijedanja igra važnu ulogu u životu. Kroz pripovijedanje se povezujemo s drugim ljudima, ono je prisutno u svakodnevnoj komunikaciji. S obzirom na ulogu koju pripovijedanje ima u svakodnevnom životu, važno je od najranije dobi podizati svijest roditelja o važnosti zajedničkog čitanja i pripovijedanja. Također je važno podići svijest nastavnika i pomoći im u prepoznavanju problema koje učenici s govornim i jezičnim poremećajima u razredu imaju. Jer samo kada se problemi prepoznaju, nastavnik može prilagoditi svoj rad učeniku i na taj način mu omogućiti lakše praćenje nastave i učinkovitije stjecanje znanja.

4. Literatura

- [1.] Arapović, D. Narativna analiza u procjeni govorno-jezičnih sposobnosti. Neobjavljeno djelo (interni leci i bilješke, studijska godina 2014.-2015.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu; Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet; 2015.
- [2.] Arapović, D. i Grobler, M. Vpliv starosti osnovnošolskih otrok s specifično jezikovno motnjo na pripovedovanje. Defektologica Slovenica, 14, Ljubljana; 2006. 31–49
- [3.] Botting, N. Narrative as a tool for the assessment of linguistic and pragmatic impairments. Child Language Teaching and Therapy, veljača, 18 (1); 2002. 1-21.
- [4.] Grobler, M. Specifični primanjkljaji na področju morfologije in sintakse – implikacije za učenje in pomoč. V: M. Kavkler (ur.), Otroci in mladostniki s specifičnimi učnimi težavami - spodbujanje, podpiranje in učinkovita pomoč: zbornik radova / Druga mednarodna konferenca o specifičnih učnih težavah v Sloveniji. Ljubljana: Društvo Bravo - društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami; 2006. 117-123 str.
- [5.] Izard, C. E., Fine, S., Schultz, D., Mostow, A., Ackerman, B. i Youngstrom, E. Emotional knowledge as a predictor of social behavior and academic competence in children at risk. Psychol Sci.; 2001. 12, 18-23.
- [6.] Kranjc, S., Marjanovič Umek, L. i Fekonja, U. Pripovedovanje zgodbe kot možni pristop za ugotavljanje otrokovega govornega razvoja. Jezik in slovstvo, god. 48, br. 5; 2003. 51-63.
- [7.] McKeough, A. Building on the oral tradition: How story composition and comprehension develop. V: Astington, J. (ur.). Minds in the making. Cambridge, UK: Blackwell; 2000. 98-114.
- [8.] Paiva Bento, A. C. in Befi-Lopes, D. M. Story organization and narrative by school-age children with typical language development (originalni naslov: Organização e narração de histórias por escolares em desenvolvimento típico de linguagem. Pró-Fono Revista de Atualização Científica, listopad-prosinac, 2 (4); 2010. 503-508.
- [9.] Stadler, M. A. i Ward, G. C. Supporting the Narrative Development of Young Children. Early Childhood Education Journal, Vol. 33, No. 2, listopad; 2005.